

Massilieuodes chittendeni (LAING, 1928) – nowy dla fauny Polski
gatunek mączlika (*Hemiptera: Aleyrodidae*)

Massilieuodes chittendeni (LAING, 1928) (*Hemiptera: Aleyrodidae*)
– the whitefly species new to the Polish fauna

ANNA KŁASA¹, GRAŻYNA SOIKA², GABRIEL ŁABANOWSKI²

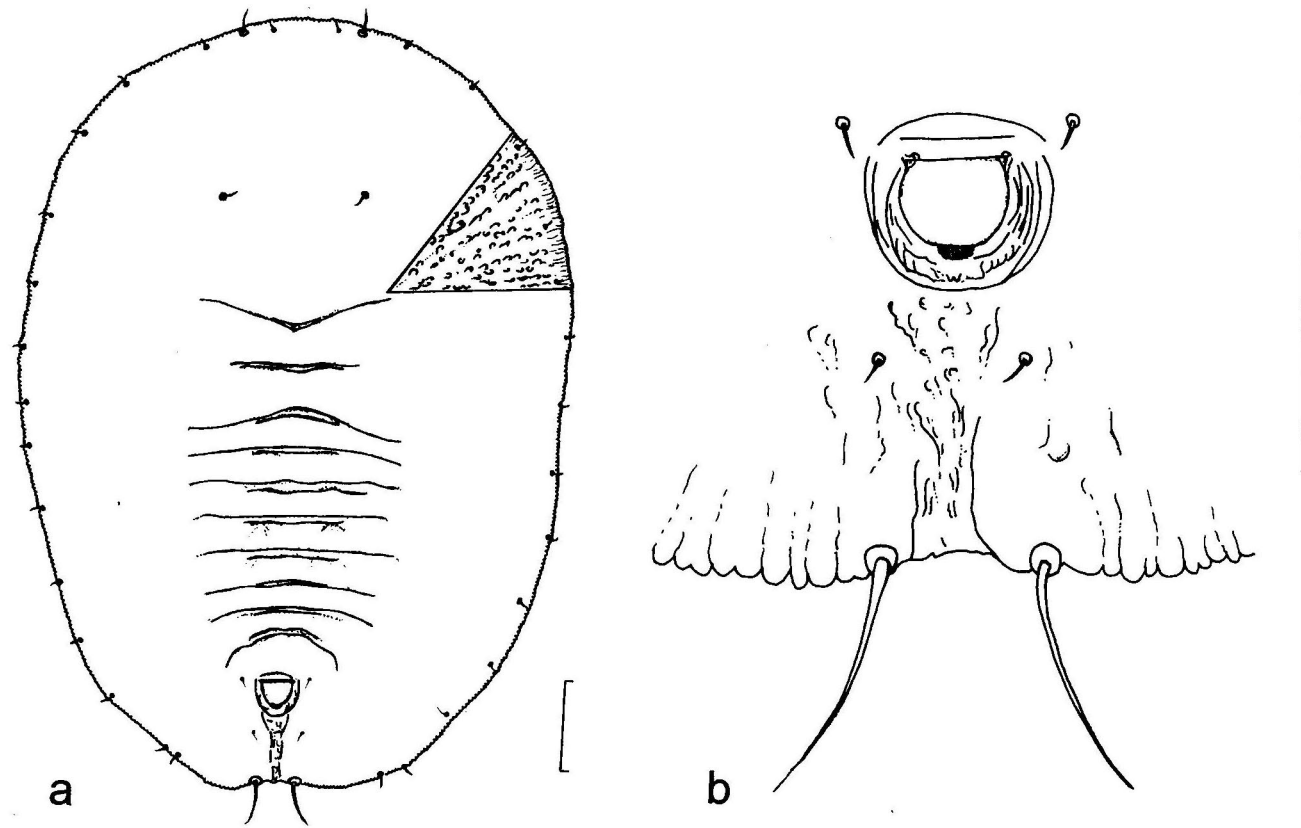
¹Ojcowski Park Narodowy, 32-047 Ojców

²Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa, ul. Pomologiczna 18, 96-100 Skierniewice

ABSTRACT: The paper gives information about distribution and host plants of *Massilieuodes chittendeni* (LAING) – the pest species new to Poland.

KEY WORDS: *Hemiptera*, *Aleyrodidae*, *Massilieuodes chittendeni*, new records, pest species, Poland

W latach 1995–1997 prowadzono obserwacje owadów i roztoczy na drzewach i krzewach ozdobnych uprawianych w szkółkach na terenie Polski. Wyniki tych badań zaprezentowano w formie posteru na zjeździe PTE w 1998 roku, a drukiem ukazało się tylko krótkie streszczenie (SOIKA, ŁABANOWSKI 1998), w którym wymieniono 7 nowych dla Polski gatunków owadów bez podania stanowisk; wśród nich mączlika – *Massilieuodes chittendeni* (LAING) (podanego pod nazwą *Dialeurodes chittendeni* LAING). Ponadto niektóre szczegóły jego biologii zamieszczono w książce o ochronie roślin wrzosowatych (ŁABANOWSKI i in. 2001). Gatunek ten żeruje na różnych gatunkach różaneczników *Rhododendron* spp.

Ryc. *Massilieuodes chittendeni* (LAING) – larwa trzeciego stadium (skala: 0,1 mm): a – strona grzbietowa, b – aparat analny.
Fig. *Massilieuodes chittendeni* (LAING) – third-instar nymph (scale: 0.1 mm): a – dorsum, b – vasiform orifice.

Materiał:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Kórnik – arboretum (UTM: XT49), 18–20 V 1997 puparia, 24 VI 1997 imagines, leg. G. SOIKA.
- Nizina Mazowiecka: Stryków ad Łódź – szkółka (DC05) 16 X 1998, puparia i larwy III stadium (Ryc.); Powsin – Ogród Botaniczny (EC07), 22 V 1997, liczne puparia, leg. G. SOIKA.
- Wyżyna Małopolska: Konstantynów Łódzki – szkółka (CC83), 24 VI 1998, liczne puparia, leg. G. SOIKA.

Wszystkie okazy, zarówno osobniki dorosłe mączlików jak i liczne kolonie larw zebrano na spodniej stronie liści różaneczników katawbijskich (*Rhododendron catawbiense* MICHX.) importowanych z Czech, Niemiec i Holandii. Ponadto stwierdzono, że rozwija się on również na różaneczniku kaukaskim (*Rh. caucasicum* PALL.) i *Rh. campylocarpum* HOOK. Poczynione obserwacje wskazują, że zawleczony wraz z krzewami mączlik różanecznikowy przechodzi w warunkach polskich pełny cykl rozwojowy i dlatego może być zaliczony do entomofauny Polski. Podobna sytuacja ma miejsce również w innych krajach, gdzie krzewy te nie występują w stanie naturalnym, a *M. chittendeni* żyje na nasadzanych różanecznikach, np. w Finlandii (HULDÉN 1986). W Polsce występuje tylko jeden gatunek azalii *Rhododendron luteum* Sweet, na stanowisku uważanym za naturalne – w miejscowości Wola Żarczycka pod Leżajskiem, w rezerwacie florystycznym „Kołacznia”. Jednak na stanowisku tym nie prowadzono poszukiwań mączlików.

W Polsce osobniki dorosłe pojawiają się czerwcu i lipcu. Samice składają pojedyncze jaja na dolnej stronie liści. Larwy żerują od połowy lipca aż do jesieni. Zimuje w postaci ostatniego stadium larwalnego – puparium.

Gatunek ten oprócz Finlandii podawany był z Belgii, Holandii, Danii, Anglii, Norwegii, Szwecji, Niemiec, Włoch, Szwajcarii i Czechosłowacji (MOUND, HALSEY 1978; MARTIN i in. 2000). HULDÉN (1986) kwestionuje występowanie tego mączlika w USA i Kanadzie. W ostatnio opublikowanej pracy JENSEN (2001) podaje go ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (stany: Washington, DC, Maryland, New York, Pennsylvania, Tennessee). Autor ten uważa, że jest to gatunek nearktyczny, ponieważ w USA występuje najczęściej na *Rhododendron maximum* L., który jest rośliną rodzimą dla zachodniej części Ameryki Północnej. MARTIN i współautorzy (2000) uważają, że mączlik różanecznikowy jest prawdopodobnie pochodzenia azjatyckiego.

Łącznie z *M. chittendeni* w Polsce stwierdzono 16 gatunków *Aleyrodidae* (KLASA 1987; ŁABANOWSKI 1991; MARTIN i in. 2000) i nadal można spodziewać się kilku nowych gatunków.

SUMMARY

Massilieuodes chittendeni was introduced to Poland from Czech Republic, Germany and Netherlands together with its host plants – evergreen rhododendrons (*Rhododendron* spp.). It was found on a few localities in Central Poland on leaves of *Rhododendron catawbiense*, *Rh. caucasicum* and *Rh. campylocarpum* – all records come from arboretum, botanical garden or nurseries of ornamental plants. *M. chittendeni* has established permanent population in Poland: it has one generation per year. Adults are on wing from June, larvae feed on rhododendrons leaves from the second part of July till autumn. The species overwinters as pupariums.

There are 16 species of whiteflies recorded from Poland so far, including *M. chittendeni*.

PIŚMIENICTWO

- HULDÉN L. 1986: The whiteflies (*Homoptera*, *Aleyrododea*) and their parasites in Finland. Notul. ent., **66**: 1-40.
- JENSEN A. S. 2001: A cladistic analysis of *Dialeurodes*, *Massilieuodes* and *Singhiella*, with notes and keys to the Nearctic species and descriptions of four new *Massilieuodes* species (*Hemiptera*, *Aleyrodidae*). Syst. Ent., **26**: 279-310.
- KLASA A. 1987: Mączliki (*Homoptera*, *Aleyrododea*) wylotu Bramy Morawskiej. Acta biol. siles., **6**: 119-126.
- ŁABANOWSKI G. 1991: Mączlik poinsecjowy *Bemisia tabaci* (GENNADIUS). Ochr. roślin, **1991**, 1: 26.
- ŁABANOWSKI G., ORLIKOWSKI L., SOIKA G., WOJDYŁA A., KORBIN M. 2001: Ochrona roślin wrzosowatych. Plantpress, Kraków. 113 ss.
- MARTIN J. H., MIFSUD D., RAPISARDA C. 2000: The whiteflies (*Hemiptera*: *Aleyrodidae*) of Europe and the Mediterranean Basin. Bull. ent. Res., **90**: 407-448.
- MOUND L. A., HALSEY S. H. 1978: Whitefly of the *Aleyrodidae* (*Homoptera*) with host plant and natural enemy data. British Museum (Natural History) and John Wiley and Sons, Chichester, New York–Brisbane–Toronto. 340 ss.
- SOIKA G., ŁABANOWSKI G. 1998: Nowe dla fauny Polski gatunki owadów występujące na drzewach i krzewach ozdobnych w Polsce. [W:] 43 Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Poznań, 4–6 września 1998 – Materiały zjazdowe. Wiad. entomol., **17**, Supl.: 187.